

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Matky na rodičovské dovolené a jejich aktivita na sociálních sítích
Veronika Černohorská

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Černohorská**
Osobní číslo: **H16085**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Matky na rodičovské dovolené a jejich aktivita na sociálních sítích.**
Zadávací katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá tématem, jak v dnešní době probíhá komunikace a interakce mezi matkami na mateřské dovolené skrze sociální sítě a internetové portály, které jsou určeny speciálně pro tuto skupinu matek. Text bude zaměřen na způsob vnímání těchto sociálních sítí matkami, na jejich otevřenost a aktivitu v různých skupinách, ve kterých jsou členkami. Dále bude práce zkoumat to, do jaké míry důvěřují členky skupin informacím zde zveřejňovaným a zda se jimi inspirují v reálném životě. Práce bude pojednávat i o dopadu komunikace ve skupinách na osobní život matek na mateřské dovolené. Hlavním zdrojem dat bude terénní výzkum. Co se metod týče, bude použit rozhovor face to face, online rozhovor a zúčastněné pozorování online v konkrétní skupině, pokud bude studentce umožněn přístup.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Boellstorff, T., B. Nardi, C. Pearce, T. L. Taylor 2012. *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Dance, Frank E. X., Larson, E. Carl 1976. *The Functions of Human Communications: A Theoretical Approach*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Horst, H. A., D. Miller, (eds.) 2013. *Digital Anthropology*. London: A&C Black.

Jiráček, J., B. Köpplová 2003. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál.

Kitzinger, S. 1980. *Women as Mothers*. New York: Vintage Books.

Mareš, P. 2002. *Co znamená mateřství. Sedmá generace*. Brno: Hnutí Duha.

Dostupné z: <https://is.muni.cz/publication/407391/en?lang=en>

Možný, I. 2011. *Rodina a společnost*. Praha: SLON.

Urban L., J. Dubský, K. Murdza 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Synková, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

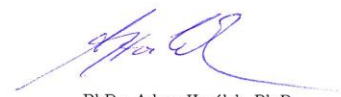
30. března 2019

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 3. 2019

Veronika Černožorská

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat především vedoucí mé práce PhDr. Haně Synkové za její ochotu, čas a cenné rady během psaní této bakalářské práce. Ráda bych také poděkovala informantkám, které se zúčastnily mého výzkumu a v neposlední řadě mojí rodině a příteli za jejich podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tématem, jak v dnešní době probíhá komunikace a interakce mezi matkami na mateřské dovolené skrze sociální sítě a internetové portály, které jsou určeny speciálně pro tuto skupinu matek. Text je zaměřen na způsob vnímání těchto sociálních sítí matkami, na jejich otevřenost a aktivitu v různých skupinách, kterých jsou členkami. Dále práce zkoumá to, do jaké míry důvěřují členky skupin informacím zde zveřejňovaným a zda se jimi inspirují v reálném životě. Práce pojednává i o dopadu komunikace ve skupinách na osobní život matek na mateřské dovolené. Hlavním zdrojem dat je terénní výzkum. Co se metod týče, byl použit rozhovor face to face, online rozhovor a zúčastněné pozorování online v konkrétní skupině.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodičovská (mateřská) dovolená, matka, komunikace, sociální síť, skupiny, Facebook

TITLE

Mothers at parental leave and their activity on social networks.

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the issue in the process of communication and interaction between mothers on maternity leave through social networks and Internet portals, which are specially designed for this group. Text is focused on how the mothers perceive these social networks, on their openness and activity in various groups, which they are members of. Work also examines the extent to which they trust the information published here and if they are inspired by them in real life. Work addresses the impact of communication in groups on the personal life of mothers on maternity leave. The main source of data is the fieldwork. Among methods I used face to face interview, online interview and online observation in a specific group.

KEYWORDS

Parental (maternity) leave, mother, communication, social networks, groups, Facebook

OBSAH

Seznam obrázků	10
Úvod.....	11
1 Cílová skupina	14
1.1 Mateřská vs. Rodičovská dovolená.....	14
2 Komunikace online	17
2.1 Sociální síť.....	18
2.2 Instagram.....	21
2.3 Facebook.....	22
3 Metodologie.....	24
3.1 Výzkumné otázky	25
3.2 Výzkumné metody	25
3.3 Rozhovory a etika výzkumu	26
3.4 Vstup do terénu.....	28
3.5 Informantky	29
4 Skupiny na Facebooku	31
4.1 Proč informantky vstoupily do skupiny	33
4.2 Co informantky motivuje ve skupině zůstat	36
4.3 Vzájemná podpora	39
4.4 Vznik přátelství.....	43
4.5 Partneři a jejich názory na aktivitu žen ve skupinách.....	45
5 Závěr	47

Použitá literatura a zdroje:	51
---	-----------

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Rozdíl dvou pohledů na skupinu.....	33
Obrázek 2 - Příspěvek ve skupině.....	41
Obrázek 3 - Průběh diskuze pod příspěvkem.....	41
Obrázek 4 - Pokračování diskuze pod příspěvkem.....	42

ÚVOD

Rodičovská dovolená ve spojení se sociální sítí Facebook je žhavým tématem posledních pár let. Matky na rodičovské dovolené sdílejí svoje mateřství, počínaje fotkami svých dětí, nemocemi, ale i radostmi a starostmi, kterými si spolu s dětmi prošly. Dále si pak navzájem předávají veškeré rady a tipy prostřednictvím různých portálů a skupin na sociálních sítích. Tyto skupiny založily matky na rodičovské dovolené spolu s budoucími matkami, aby se o všechny tyto poznatky mohly denně podělit s ostatními členkami.

Já se ve své práci zaměřím převážně na sociální síť Facebook, kde je nejvíce skupin tohoto typu. Konkrétně se budu věnovat skupinám, týkajících se nejen matek na rodičovské dovolené, ale i budoucích matek a žen, které jsou také součástí skupiny. Budu je ve své práci popisovat a analyzovat. V těchto skupinách bude probíhat celý můj výzkum k bakalářské práci.

Většina „moderních matek“ je členkou alespoň jedné skupiny, avšak není výjimkou, že i v dnešní době najdeme matky, které tyto skupiny odsuzují a nejsou členkami ani jedné z nich a radši se spolehnou na rady face to face, než na sociální sítě a cizí ženy. Skupiny na sociálních sítích poskytují matkám na rodičovské dovolené kontakt s ostatními ženami, které nejsou přímo z jejich okolí, ale třeba z druhého konce České Republiky. Členky skupin na sociálních sítích si denně předávají nejrůznější informace, rady, tipy a zkušenosti, kterými procházejí během rodičovské dovolené, veškeré informace, veškeré novinky a trendy dnešní doby. V těchto skupinách však nejsou pouze ženy, které se už matkami staly, ale i ženy, které teprve děti čekají, nebo se o ně jakoukoliv cestou snaží, ať už přirozenou cestou, či umělým oplodněním. Dost mě překvapilo, co všechno jsou některé matky schopny zveřejnit a řešit ve skupině, která je pouze virtuální a více jak polovinu ostatních žen vůbec neznají a pravděpodobně ani nikdy znát osobně nebudou. Do skupiny na sociální síti často napíší to, co by v reálném světě nejspíše nikdy neřekly nahlas, ventilují zde své představy a poznatky. Hranice mezi virtuálním a reálným světem jsou v dnešní době velmi tenké a mnozí z nás si to kolikrát ani neu-

vědomují. Ve skupinách, které jsou na Facebooku se s postupem času utvořila velice rozsáhlá kultura, kde jsou všechny matky vítány, anonymita kterou toto prostředí nabízí, je velkou předností a díky ní zde nikdo není souzen.

Moje původní téma bakalářské práce bylo příliš široce pojaté na to, aby se na něm dal založit kvalitativní výzkum. Jelikož šlo o komunikaci skrze sociální síť jako takovou a její následný vliv na mezilidské vztahy v osobním životě lidí, bylo nutné téma blíže specifikovat a zúžit cílovou skupinu informantů, kterých se to týká. Při náhodném setkání s přítelkyní a její roční dcerou jsme se ve společném rozhovoru dostali na téma „matky na Facebooku“, kdy mi vyprávěla o nejrůznějších skupinách, ve kterých je sama členkou. Například jsou to skupiny, které nesou název: „Děti ze zkumavky“, nebo „Montessori aktivity“ a spoustu dalších skupin nesoucích různé názvy. Tento druh skupin je převážně genderově uzavřený, avšak najde se i pár výjimek, kde jsou zastoupena obě pohlaví, není to však běžný jev. Tento rozhovor se mi stal motivací pro mou bakalářskou práci.

Téma mé práce je mi jako ženě a v budoucnu také matce velmi blízké, proto jsem ho zvolila. Nemohu nyní říci, kolika skupin já budu jednou členkou, zcela jistě však vím, že určité aspoň jednu navštívím. Dále jsem téma vybrala také proto, že kolem mě přibývá stále víc a víc matek na rodičovské dovolené a zároveň stále více používají nejrůznější sociální sítě. Nejpoužívanějšími portály jsou v dnešní době Instagram a Facebook, kde matky denně tráví čas a sdílí své mateřství a rodičovství pomocí fotek a psaných příspěvků s ostatními v konkrétní skupině či komunitě. Ještě před pár lety si matky na rodičovské dovolené sdělovaly své zkušenosti face to face někde na pískovišti, či dětském hřišti, kde trávily svůj čas s dětmi a ostatními ženami. Těžko si mohly představit, že jednou budou zakládat skupiny na internetu a právě v nich se radit s ostatními členkami skupiny ohledně jejich mateřství, nebo denně pořizovat a sdílet fotky svých dětí s cizími lidmi. Dnes jsou skupiny zakládány na soci-

álních sítích běžným jevem, který se stal součástí nejen života matek na rodičovské dovolené, ale i žen, které se matkami chtějí stát.

Záměrem této práce bude zjistit, jak matky na rodičovské dovolené vnímají skupiny na sociální síti Facebook a do jaké míry tyto ženy důvěřují informacím sdělovaným ve skupinách, kterými jsou členkami. Především se pak budu zaměřovat na to, jaký dopad má členství ve skupině na jejich osobní život. Pro spousty z nich je mateřství ještě stále velmi intimním tématem, ve kterém má každá žena svoje hranice co je a co není ochotna sdílet s ostatními na sociální síti. Cílem práce bude toto téma přiblížit a více se s ním seznámit.

1 CÍLOVÁ SKUPINA

„Cílová skupina (angl.: Target Group, Target Audience) je definovaná skupina lidí, kterou se komunikační kampaní snažíme zasáhnout“ (Mediaguru 2018). Výrobci, nebo obchodníci se snaží zaujmout zákazníky svými novými produkty, či službami. Cílovou skupinou jsou pro ně tedy právě ti konkrétní zákazníci, kteří by mohli mít o produkt zájem.

Mojí cílovou skupinou nejsou výrobci ani obchodníci, ale matky na rodičovské dovolené a ženy, které se matkami teprve stanou. Právě tyto ženy si zřizují účty a vytvářejí skupiny na sociální síti Facebook. Cílovou skupinu musím nejdříve oslovit a poté zaujmout, aby mě přijala mezi sebe a získala jsem si jejich důvěru. Dále musím také vysvětlit, proč právě já bych měla být mezi ně přijata. Nenabízím jim však žádný produkt, ani službu, ale pouze účast na mém výzkumu pro tuto práci. Myslím si však, že podstata zůstává stejná, protože záleží jen na členkách skupiny, zda mě mezi sebe přijmou nebo ne, stejně tak jako zákazník se rozhoduje, zda má o službu, či daný produkt zájem.

1.1 Mateřská vs. Rodičovská dovolená

Během svého výzkumu v terénu jsem narazila na neujasněnou terminologii, co se týče mateřské dovolené a rodičovské dovolené. Zjistila jsem, že mnoho lidí mezi těmito pojmy nevnímá žádnou odlišnost a často je zaměňují. Zde nastává zásadní chyba. Mé informantky všechny potvrdily, že se velmi často potýkají s touto problematikou a neznalostí lidí co se týče této „dovolené“. Mezi těmito pojmy je, troufám si říci, obrovský rozdíl, ať už genderový, časový, nebo finanční. Samotné informantky hovořily o tom, že na Facebooku je v názvu většiny skupin převážně slovo „mateřství“, či „mateřská“, i přesto že tam řeší věci týkající se nejen mateřské dovolené, ale i rodičovské dovolené. Žádná z informantek nedokázala vysvětlit proč tomu tak je. Všechny se však shodly na tom, že pojem „mateřská dovolená“ je obecně používanější, jak mezi matkami tak i celkově ve společnosti. Lidé vědí spíše více informací o

mateřské dovolené, než o rodičovské dovolené.

V další části této podkapitoly vysvětlím pojmy a rozdíly mezi nimi. Podle zákoníku má každá žena ještě před narozením svého dítěte nárok na mateřskou dovolenou, kterou upravuje zákoník práce § 195. Podle tohoto zákoníku náleží ženě, pokud je zaměstnaná mateřská dovolená o délce 28 týdnů při narození jednoho dítěte a při narození dvou a více dětí je délka mateřské 37 týdnů. Mateřská však není automatická, jelikož žena musí prokázat účast na nemocenském pojištění po dobu minimálně 270 dní v uplynulých dvou letech (zákoník práce, část 8, hlava 1, paragraf § 195, odst. 1-3). Na mateřskou dovolenou žena obvykle nastupuje 8-6 týdnů před termínem porodu, který stanovil její ošetřující lékař. Jak je uvedeno v odstavci § 195 „*Mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena (§ 198 odst. 2) před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu*“ (zákoník práce, část 8, hlava 1, paragraf § 195, odst. 1-3). Doba, během které je žena na mateřské dovolené, je udávána jako pracovní výkon a díky tomu vzniká ženě nárok na řádnou dovolenou. To znamená, že žena může požádat zaměstnavatele o poskytnutí dovolené, tak aby navazovala na skončení mateřské dovolené. Na peněžitou pomoc v mateřství nemá nárok například OSVČ¹, která si neplatí nemocenské pojištění, jelikož je dobrovolné. Peněžitá pomoc během mateřské je pro některé matky velmi důležitá. Na začátku mateřské může peněžitou pomoc čerpat pouze matka, až po šestinedělí matka má na tuto sociální dávku nárok otec dítěte, který může jít na mateřskou vzápětí po uzavření písemné dohody s matkou. Hlavním rozdílem je rodičovský příspěvek, na který má nárok kterýkoliv z rodičů narozeného dítěte po dobu až čtyř let. Peněžitá pomoc na mateřské se počítá z poslední pobírané hrubé mzdy jako procento. Díky tomu je často vyšší než rodičovský příspěvek, není to však pravidlem, který je stanovený pevně částkou 220 tisíc korun, kterou může rodič jakýmkoliv způsobem

¹ OSVČ – osoba samostatně výdělečná

čerpat, buď rozložit na minimální částky, nebo vybrat hromadně.

Navazující na mateřskou dovolenou je již zmíněná rodičovská dovolená, která náleží matce (rodiče) hned po skončení mateřské dovolené, avšak o rodičovskou dovolenou může zažádat i otec dítěte. Otcovi tato dovolená náleží ode dne narození dítěte a v délce o kterou si zažádal. Délka je variabilní, mohou to být dva, tři, nebo i čtyři roky. Tuto délku může v průběhu čerpání rodičovské téměř libovolně měnit. „S rodičovskou dovolenou také souvisí i rodičovský příspěvek, který však neupravuje zákoník práce, ale zákon o státní sociální podpoře. V praxi dochází často k zaměňování obou pojmů. Doba, po kterou zaměstnanec nebo zaměstnankyně čerpá rodičovskou dovolenou, se nemusí plně krýt s obdobím, po které je pobírán rodičovský příspěvek. O poskytnutí rodičovské dovolené se žádá zaměstnavatel, zatímco o rodičovský příspěvek se žádá na příslušném úřadu práce“ (zákoník práce, část 8, hlava 1, paragraf § 196). Při rodičovské dovolené se mohou o dítě starat oba rodiče současně, avšak pouze jeden z rodičů může žádat a poté čerpat peněžitou podporu, nikoliv oba dva dohromady. Momentální výše rodičovského příspěvku je už několik let stanovena na 220 tisíc korun českých, pokud se narodí dvojčata, nebo více dětí najednou, tak výše tohoto příspěvku vzroste na 330 tisíc korun. Tento příspěvek mohou rodiče měsíčně čerpat libovolně po dobu maximálně čtyř let.

Veškeré výše uvedené informace si v dnešní době člověk dokáže najít na internetu, nebo jakékoliv sociální síti. S pomocí pár tlačítek na klávesnici svého notebooku, nebo PC může informace, které našel sdílet spolu s dalšími lidmi, kteří jsou také připojeni na internetu, či nějaké sociální síti, které samozřejmě s internetem souvisí. Právě takto může začít tzv. komunikace „online“ mezi dvěma, nebo více lidmi, nebo dokonce založení skupiny na určité téma, které je poté ve skupině rozebíráno.

2 KOMUNIKACE ONLINE

„Proces komunikace je nezbytnou podmínkou a předpokladem existence a fungování všech organismů a soustav, které se skládají z jednotlivých, relativně samostatných prvků. Smyslem, účelem a funkcí komunikace je sdílení něčeho společného (komunikace, ze slova communis = společný). Obsahem procesu komunikace je přenos a výměna informací, tj. schopnost člověka vyměňovat si, zaznamenávat, obnovovat a šířit informace“ (Poláková, Spálová, Höfflerová 2008: 11).

Není to tak dávno, co se u nás začal používat internet a s ním i komunikace nepřímá, lépe řečeno elektronická. Lidé spolu komunikují skrze internet a prostřednictvím nejrůznějších portálů. S tímto přišlo mnoho dalších pokroků a posunů, jak již zmiňují Jan Jiráček a Barbara Köpplová ve své knize Masová média *„Digitalizace vsutku umožnila prudký rozmach počítačových a telekomunikačních sítí, které nejen daly prakticky vzniknout novému průmyslovému odvětví, ale hlavně nabídly okamžitou výměnu informací bez ohledu na vzdálenost [...]“ (Jiráček, Köpplová 2003: 12).* Tato masmédiá přinesla lidem zcela jiný rozměr komunikace, která ještě před pár lety nebyla využívána v takovém rozměru, jako je dnes.

Virtuální komunikace pohlcuje a ovlivňuje lidi stejně tak, jak lidé ovlivňují tento specifický druh komunikace. Komunikace skrze masmédiá, konkrétně sociální sítě jako je Facebook, se stala fenoménem a nedílnou součástí dnešní doby. Má vliv na celou naši společnost.

Tuto skutečnost popisuje Eva Poláková větami: *„Jsou to prostředky tzv. masové komunikace ve smyslu šíření informací pro velký počet příjemců. V širším významu jimi chápeme organizované postupy a technologie, které umožňují masovou (veřejnou) komunikaci. Zprostředkují veřejné zprávy širokému publiku, ale také se využívají pro přenos osobních, komerčních, specificky informačních, kulturních a jiných zpráv“ (Poláková, Spálová, Höfflerová 2008: 124).* Lidé tedy začali propojovat svůj reálný život a soukromí s životem „virtuálním“, kde soukromí těžko hledají. Reálný a virtuální svět jsou propojeny a vzájemně se ovlivňují

více, než si vůbec dokážeme představit. Právě to se nám snaží přiblížit autor Jakub Macek ve svém projektu Úvod do nových médií: *„Příznačné přitom bylo, že „virtuální“ svět online aktivit byl stavěn do protikladu k „reálnému“ světu mimo síť. Velmi záhy však začalo být zřejmé, že jednání online není možné zkoumat bez zohlednění toho, co lidé dělají a prožívají v onom „skutečnějším“, fyzickém kontextu – lidé nikdy neexistují pouze před monitorem a jejich konání v online prostředí je vždy nějakým způsobem s dalšími rovinami jejich existence propojeno“* (Macek 2011: 55, 56). Dnes a denně používáme Facebook a Facebook messenger ke komunikaci a sdílení části svého života s našimi virtuálními přáteli. Tímto druhem komunikace bohužel trávíme pomalu více času, než klasickou komunikací face to face, oproti minulosti. Jak se autoři zmiňují ve svém článku, už v roce 2007, statistiky uvádějí 21 milionů registrovaných uživatelů různých generací na Facebooku, kteří jsou za den schopni navštívit a projít zde až 1,6 bilionů stránek (Ellison, Steinfield, Lampe 2007). *„Počet uživatelů sociální sítě Facebook v Česku za poslední rok vzrostl o pět procent na 5,1 milionů lidí. To odpovídá zhruba dvěma třetinám tuzemských uživatelů internetu“* (iDNES.cz 2018). Myslím si, že bude ještě hůř a následující generace začnou pomalu, ale jistě ztrácet kontakt s realitou a nechají se zcela pohltit virtuálním světem. Komunikovat budou pouze skrze sociální sítě a přímou interakci dokáží těžko navázat.

2.1 Sociální síť

„Prakticky bychom mohli říci, že vznik „webových“ sociálních sítí se váže už k počátkům samotného internetu, tedy jeho předchůdce ARPANETU. Již mez lety 1965 – 1972, kdy začaly první pokusy o elektronickou komunikaci mezi více uživateli, a byl doručen první email, se začala utvářet jakási komunita prohlubující své sociální vztahy, tedy SOCIÁLNÍ SÍŤ“ (Objektiv.cz 2013). Podle odborného internetového portálu RVP je sociální síť v podstatě služba, která umožňuje komunikaci a sdílení informací a to trvalým způsobem, čímž je odlišena od

chatu a telefonu (RVP 2012). Sociální sítě mají sloužit hlavně k seznamování a udržování kontaktů ať už v rodinném kruhu, či se zcela novými lidmi. Probíhá zde neustálá a hlavně rychlá výměna informací mezi uživateli. *„První sociální síť se objevila již v roce 1997. Projekt Sixdegrees.com tehdy nabízel možnost vytvořit si profil a propojit se s přáteli. Služba sice svůj provoz ukončila v roce 2001, ale právě tyto funkce definovaly základ, který mají sociální sítě dodnes společný“* (i60.cz 2018). Během dalších let pokračoval vývoj a pokusy o vytvoření dalších sociálních sítí, tak aby uživatelům přinesly něco zcela nového a aby je zaujaly. V roce 2004 přišel velký zlom a pokrok v tomto světě, kdy studenti z Harvard University vypustili do světa sociální síť, kterou nazvali Facebook. Přineslo to velkou vlnu kritiky, ale ještě větší vlnu nadšení prvních uživatelů této sítě. *„První masové používání sociálních sítí (SNS) bylo pravděpodobně v rámci Cyworld v Koreji 2005, ale nejznámější je vzestup Facebooku jako nástroje propojení studentů Harvard University, jenž se během šesti let stal webovou stránkou, které využívá půl miliardy lidí. Facebook zaznamenal nedávný růst v oblastech zemí, jako je Indonésie a Turecko a směřuje spíše ke starším, než k mladším osobám“* (Miller 2011 in Heather, Horst and Miller eds. 2012: 146).

Vytváření komunit je *„klíčová funkce, která stojí právě za sociálním rozměrem tohoto typu služeb. Díky ní se uživatelé mohou propojovat do různých komunit – společenství postavených například na vztazích ze “skutečného” světa či společném zájmu (kulturním, politickým apod.)“* (cz.nic 2013). Další nepostradatelnou součástí sociální sítě často bývá osobní profil uživatele. Můžeme říci, že profil je naše virtuální vizitka s údaji, kterými sami sebe prezentujeme na sociální síti a podle kterých je náš profil dohledatelný na internetu (cz.nic 2013). *„Kromě jména to může být i místo bydliště, fotografie, životopis, informace o vzdělání a rodinném stavu, možnostech kontaktování, zálibách atd. Pozor! Jde o citlivé informace a každý uživatel by si měl dobře rozmyslet, které z nich zpřístupní veřejně, které budou dostupné jen vybraným uživatelům a které raději neuvede vůbec“* (cz.nic 2013). Neposlední součástí této

sféry je samozřejmě interakce s ostatními uživateli sociálních sítí. „Kromě profilu se uživatel může na sociálních sítích projevat i prostřednictvím tzv. statusů - příspěvků (v podobě textu i multimediálního obsahu), které se zobrazují ostatním uživatelům. Ti pak mohou na tyto příspěvky reagovat různými způsoby. Liší se podle konkrétní sítě, ale základní principy jejich fungování jsou podobné“ (cz.nic 2013). Právě to je základem dvou skupin, které jsem zkoumala. Ženy se skrze svůj osobní profil dostávají do skupin, které někdo předem vytvořil. Do skupiny přidávají statusy – příspěvky a následně pod nimi rozvíjí diskuzi na téma, které je v příspěvku obsaženo. Příspěvky se samozřejmě musí týkat věci, kvůli které byla skupina vytvořena. Ve čtvrté kapitole se příspěvkům budu věnovat podrobněji a některé budu interpretovat.

„Nejčastěji se jedná o:

- a) označení příspěvku s cílem podpořit jeho viditelnost [...]
- b) komentář/odpověď pod příspěvkem
- c) sdílení příspěvků ve vlastním streamu (chronologicky řazeném přehledu statusů)

Počet označení, sdílení či komentářů k jednotlivým příspěvkům pak má vliv na jejich viditelnost a viditelnost jejich autorů. Někdy se tak u sociálních sítí hovoří o funkci sociálního filtru: uživatel se zobrazují především ty informace, které uvedenými způsoby “doporučí” lidé, s nimiž je propojen, a u nichž se tak předpokládá, že je zajímá podobný obsah.

Jednou z nejdiskutovanějších otázek kolem sociálních sítí v poslední době je především ochrana soukromí uživatelů. Ty totiž svou otevřeností nabízí ideální místo pro nejrůznější podvodníky a existenci sociálně-patologických jevů, především kyberšikany, kybergroomingu (zmanipulování k osobní schůzce), sextingu, kyberstalkingu apod. Velkým problémem současných sociálních sítí je také zakládání falešných profilů za účelem pomluvy či pomsty“ (cz.nic 2013). S tímto konkrétním jevem týkajícím se sociálních sítí jsem se ve skupinách nesešla. Samotné členky skupin také nikdy mezi nimi neodhalily nikoho s falešným profilem.

2.2 Instagram

„Instagram založili Kevin Systrom a Mike Krieger v roce 2010. Poprvé se aplikace pod tímto názvem objevila ve virtuálním obchodě Google Play“ (Tvrdá 2018). Postupem času tato novinka ve světě sociálních sítí získávala skvělé ohlasy a hodnocení od prvních uživatelů, na základě toho přinesli vývojáři spoustu nových vylepšení v aplikaci. V průběhu roku 2012 Instagram odkoupila největší sociální síť Facebook za obrovskou částku a to za jeden bilion dolarů (Tvrdá 2018).

Instagram je aplikace zaměřená na sdílení fotek či videí a stává se každým dnem populárnější. *„Momentálně má přes 800 milionů uživatelů, z čehož ho využívá více než 1,5 milionu Čechů“ (Tvrdá 2018). Instagram můžete používat, jak pomocí počítače, tak i pomocí mobilu, jelikož se jedná o aplikaci navrženou primárně pro mobilní telefony, na počítači má hned několik omezení. Právě proto je nejlepší používat aplikaci v mobilu, protože je daleko přehlednější a obsáhlejší co se týká možností nastavení profilů a příspěvků. Instagram je pro své uživatele zcela zdarma (Tvrdá 2018). „Stejně jako na Facebooku a Twitteru, každý kdo si vytvoří instagramový účet má svůj vlastní profil, na který může publikovat videa či fotografie, a zeď, na které se mu zobrazují příspěvky lidí, jejich stories a sledované hashtagy. Na Instagramu sledujete lidi, jejichž fotografie či příběhy chcete, aby se ukazyvaly na vaší stránce s příspěvky, neboli zdi a za stejným účelem vás sledují ostatní uživatelé. Instagram nabízí spoustu možností jak pro běžné uživatele, tak pro majitele podniků. Pro běžné uživatele nabízí možnost veřejných i soukromých profilů, kdy veřejný profil může sledovat naprosto každý a u soukromého profilu může uživatel buď zamítnout, nebo přijmout žádost o sledování. Nabízí se možnost sledování přátel, známých osobností, cestovatelských profilů, bloggerů, e-shopů, restaurací, youtuberů a dalších zajímavých profilů, které se zde vyskytují“ (Tvrdá 2018). Nás v tuto chvíli zajímá spíše zakládání profilů matek na rodičovské dovolené, nebo budoucích matek, které ještě děti nemají, ale snaží se o to.*

V této aplikaci si matky nevytváří skupiny stejně jako na Facebooku, ale pouze své osobní profily, které pak sdílejí s ostatními tím, že jejich profil není soukromý, ale veřejný. Denně na svém profilu každá z řady těchto žen sdílí fotky, či videa, pod které je možné psát komentáře, nebo dokonce vytvořit samotnou diskuzi na téma, kterého se zveřejněná fotka týká. Nahrávají sem fotky svých dětí, jejich pokoje, hračky, oblečení, stravu a vše ohledně dětí, co jen člověka napadne a poté nad tím diskutují v komentářích s ostatními matkami na rodičovské dovolené. Největší motivací pro ně je počet tzv. „lajků“, kdy v podstatě soupeří jedna s druhou o větší počet sledujících jejího profilu a větší počet pozitivních komentářů pod sdílenou fotografií. Často se stává že, matky komentáře negativního charakteru ignorují, nebo dokonce mažou, místo toho aby se nad ně povznesly, nebo se jim tyto komentáře staly motivací. V dnešní době je mnoho veřejně známých profilů matek na rodičovské dovolené a žen, které můžeme vidět i v jiných médiích než je internet. Takové ženy se nazývají „influencerka“, mají sponzory, kterým dělají reklamu a ti jim za dobrou reklamu poté platí.

2.3 Facebook

„Facebook, to je synonymum pro nový globální fenomén, jde o nový způsob myšlení, revoluci online komunikace a existence celého světa“ (Princlík 2014). Facebook vymyslel a založil, spolu s dalšími studenty, dnes již bývalý student Harvard University dne 4. února roku 2004 (Blažek 2015). Slouží především k tvorbě virtuálních skupin, komunikaci mezi uživateli této sociální internetové stránky, sdílení multimediálních dat, udržování vztahů na dálku a zábavě. Pro většinu z nás se stal absolutní samozřejmostí a hlavním prostředkem komunikace této doby. V dnešní době se internet (bez něj se na sociální síť Facebook nepřipojíme) stal velmi mocným médiem, prostředkem komunikace a prostředím kde se lidé spolu spojují navzájem. Mohli bychom říci, že studenti z Harvard University vytvořili jakýsi druhý svět ve

virtuální realitě. Svět, ve kterém je anonymita dostupná každému a kde si člověk může odpočinout od shonů svého každodenního života ať už pracovního či osobního.

Právě na této sociální síti se dostávám ke skupinám, které zakládají matky na rodičovské dovolené, spolu s budoucími matkami. Nemyslím si, že Facebook pro to byl předem určený, avšak lidé jsou velmi chytrí, vynalézaví a přizpůsobiví. Zakládáním těchto skupin, začali vznikat nejrůznější komunity a diskuze v nich na nespočet odlišných témat.

Já jsem se zaměřila konkrétně na dvě skupiny. Členkami jsou pouze matky na rodičovské dovolené a ženy, co ještě neporodily, tudíž budoucí matky. Probírají zde problematiku spojenou s mateřstvím, rodičovstvím a hlavně umělým oplodněním. Tato kategorie žen tak objevila zcela nový svět a způsob, jak si zpříjemnit, ba naopak kolikrát zkomplikovat rodičovskou dovolenou, jelikož každá má úplně jiný pohled na rodičovskou, nebo mateřskou dovolenou. Skupiny tak mohou v některých ženách vyvolávat pocity, že jsou špatnou matkou, či své dítě dokonce zanedbávají oproti ostatním členkám skupiny, které sdílí své poznatky ze svého osobního života na rodičovské dovolené. Pohybují se na velmi tenkém ledě, protože člověk schovaný za monitorem je vždy mnohem silnější a odvážnější co se týče projevu a komunikace, než člověk který stojí tváří v tvář proti vám. V jednom z rozhovorů jsem se dokonce setkala s tím, že mnou dotazovaná žena již byla členkou zkoumané skupiny, avšak skupinu opustila na základě svých psychických problémů, jelikož se jí nedaří otěhotnět, jako ostatním členkám skupiny. Nyní je ve fázi, kdy by se chtěla znovu přihlásit do skupiny, ale prozatím nenašla sílu, každopádně v budoucnu by ráda byla opět členkou té samé skupiny. Pravděpodobně se tomu tak stane, až se jí podaří otěhotnět, nebo porodí zdravé dítě.

3 METODOLOGIE

Pro zpracování mé bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“ (Creswell 1998: 12 in Hendl 2005: 50). Velmi podobně probíhal i můj kvalitativní výzkum, kdy jsem nejpodstatnější data a informace získávala především z rozhovorů s mými informantky a dále pak z odborných textů týkajících se mého tématu.

V této kapitole se budu věnovat tomu, proč jsem toto prostředí zvolila za místo výzkumu a také mým zkušenostem s ním. Dále pak v krátkosti představím informantky se kterými jsem dělala rozhovory a samozřejmostí je také etika celého výzkumu.

Na skupiny specializující se pouze na matky na rodičovské dovolené a ženy, které se v blízké budoucnosti chystají na mateřskou dovolenou, jsem narazila úplně náhodou před pár lety. Nebylo to na sociální síti Facebook, ale na jiných stránkách, které byly veřejně přístupné na internetu. Tenkrát jsem stránky tohoto typu projížděla a pročetla pouze ze zvědavosti. Přišlo mi kolikrát vtipné až neuvěřitelné, co všechno si matky v těchto skupinách sdělují a navzájem mezi sebou sdílí. Těžko bych tomu věřila do doby, než jsem sama některé veřejné skupiny navštívila. Postupem času mi zvědavost, proč ženy zakládají obdobné skupiny, nedala spát a při jednom rozhovoru jsem se na to ptala v úvodu již zmíněné přítelkyně, jelikož ona sama je matkou a členkou hned několika skupin. Začala mi o některých skupinách, v nichž byla a stále je členkou vyprávět. Díky této diskuzi jsem se dozvěděla právě o spoustě uzavřených skupin na Facebooku a objevila zcela nový pohled na tento druh komunikace. Ne ve všech skupinách řeší matky nepodstatné a nesmyslné věci jako je například barva šatů, tak aby dcera barevně ladila s kočárkem, protože to je přeci pro některé matky velmi

důležité. Nespočet skupin na sociální síti hraje důležitou roli v mateřství žen, kde řeší mnohem vážnější věci, jako jsou nemoci malých dětí, kdy zoufale žádají o pomoc a rady ostatních žen. Konkrétně matek potýkajících se se stejným problémem, jelikož odpovědi doktorů pro ně mnohdy nejsou dostačující a uspokojující. Oslovují tak ve skupině ostatní ženy a předávají si informace a zkušenosti co na nemoc zabírá a co naopak vůbec, jaká léčba se vyplatí a na jaké klinice.

3.1 Výzkumné otázky

„Výzkumné otázky vycházejí z obecného určení cílů a přetvářejí je do specifitější a konkrétnější podoby. [...] Vyjasnění výzkumných otázek je stejně důležité, jako vyjasnění cílů“ (Punch 2008: 152 in Linderová, Scholz, Munduch 2016: 29). Otázky jsem se snažila koncipovat tak, abych se s jejich pomocí co nejvíce přiblížila k finálnímu zpracování mé bakalářské práce. Všechny výzkumné otázky jsou směřovány k tématu rodičovství, mateřství a aktivitě žen v tomto období na sociálních sítích, tak aby co nejvíce zapadaly do konceptu celé mé práce.

Otázky:

- 1) *Jaký dopad má členství a komunikace ve skupinách na život informantek na rodičovské dovolené?*
- 2) *Jakou roli hrají během rodičovské dovolené skupiny na sociální síti, ve kterých jsou informatky členkami?*
- 3) *Jak jsou skupiny vnímány informantkami na rodičovské dovolené?*

3.2 Výzkumné metody

Boellstorff je spoluautor knihy, kterou jsem k psaní své bakalářské práci využívala. V knize s názvem *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method* uvádí, že „vir-

tuální svět není co do výzkumu tak rozdílný, jako svět reálný, neboť se jeho výzkum řídí stejnými pravidly“ (Boellstorff, Nardi, Pearce, Taylor 2009: 9). „Digitální technologie jsou dnes zkrátka všudypřítomné a každodenní komunikaci už si bez nich málokdo umí představit. A protože antropologie zkoumá lidi a lidé jsou dneska především na Facebooku, zkoumají antropologové i Facebook“ (Anthropictures 2015). Každopádně oproti klasické etnografii a antropologickému výzkumu je „online“ výzkum mnohem více veden otázkami výzkumníka. Takovýto výzkum přináší pro výzkumníka i informantku mnoho kladů, ale i záporů oproti komunikaci face to face. Například poznat informantku osobně může být velkým přínosem pro obě strany, protože vidíme v jakém je zrovna rozpoložení a dokážeme odhadnout její momentální náladu a rozpoložení. „Digitální antropologie vychází z předpokladu, že lidská komunikace na sociálních sítích není o nic více „zprostředkovaná“ než ta, která se odehrává tváří v tvář – jak už si všiml sociolog Erwing Goffman, každá mezilidská komunikace je ritualizovaná, kulturně determinovaná, ovlivněná naším sociálním statusem“ (Anthropictures 2015).

Ve virtuálním světě musím být, co se týče kladení otázek velmi obezřetná, protože rozhovor může v minutě skončit, aniž bych stihla danou otázku objasnit či dovysvětlit. Při rozhovoru face to face je to přeci jen o něco lepší, když člověk vidí toho druhého a může pozorovat jeho pocity, emoce a pozorovat řeč těla a tím může získat mnohem více informací. Nejdůležitějším základem pro oba druhy rozhovorů je především komfort a pocit důvěry ze strany informantky vůči výzkumníkovi.

3.3 Rozhovory a etika výzkumu

Rozhovory jsem dělala převážně online formou, přímo v konkrétních skupinách na sociální síti Facebook, nebo v určité komunitě matek na mateřské a rodičovské dovolené. Zaměřila jsem se na dvě konkrétní skupiny. Celkem se mého výzkumu účastnily čtyři informantky.

Podářilo se mi také získat informantku na rozhovor face to face. Tyto diskuze probíhaly formou strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami a polostrukturovaného rozhovoru, který jsem nahrávala na diktafon a dále pak převáděla do písemné formy a interpretovala v mé práci. Převážně však rozhovory probíhaly v online prostředí a to pomocí Skype, nebo chatu, který Facebook obsahuje. Informantky si samy volily, jaký druh komunikace jim bude příjemnější, jestli psaný, či mluvený.

V rámci výzkumu a rozhovorů jsem se skrze můj osobní profil na stránce Facebook připojila ke konkrétním skupinám, které jsou uzavřené pouze pro členky a které schvální správce skupiny pomocí malého dotazníku. Důvodem tohoto kroku byla především moje důvěryhodnost vůči mým informantkám, aby se cítily lépe a bezpečně. Svůj záměr výzkumu jsem jim samozřejmě sdělila a se vším jsem je dopředu seznámila. Se získáním důvěryhodnosti u ostatních členek skupiny a zároveň dostat se do uzavřené skupiny, mi pomohla informantka, kterou znám osobně a také jsem s ní prováděla rozhovor formou face to face. Sama je totiž účastnicí několika veřejně nepřístupných skupin na sociální síti Facebook.

Pro rozhovory jsem měla připravena tři základní témata, jak pro ty online, tak pro ty face to face. Témata jsou soustředěna na důvěryhodnost skupiny a informací, které jsou ve skupině zveřejněné, dále pak na jejich vliv a působení na ženu a nakonec využívanost těchto skupin. Každé téma je strukturované trochu jinak, tak aby se co nejlépe probíralo v daném prostředí, kde konkrétní rozhovor probíhal. Online rozhovory probíhaly ve dvou již zmíněných formách, buď online, nebo mluvený rozhovor face to face. Informantky dostaly vždy na výběr, co jim bude pohodlnější a příjemnější, aby mohly zůstat do určité míry anonymní a abych získala co nejvíce potřebných informací pro moji práci. Face to face rozhovor probíhal klasickým způsobem přímé komunikace mezi mnou a mojí informantkou. Všechny čtyři ženy mi daly svolení k použití jejich skutečného jména a věku. Dále jsem pak mohla uvést věk je-

jich dítěte, ale to už beze jména z důvodu ochrany soukromí dětí ze strany jejich matek. Mé informantky byly s účelem tohoto výzkumu seznámeny a jejich rozhodnutí bylo zcela dobrovolné. Výzkum mohly kdykoliv přerušit, nebo zcela ukončit a nepokračovat v něm.

3.4 Vstup do terénu

Slovo „terén“ ve virtuálním světě může působit poněkud fádně. Práce na výzkumu v tomto druhu terénu je kolikrát snazší a dostupnější, než práce ve fyzickém terénu.

Skrývá však několik překážek, které výzkum mohou zneprůjemnit a zkomplikovat. Především to, že vám virtuální svět neumožňuje s informantkou komunikovat face to face a to může rozhovor připravit o mnoho vjemů a poznatků, kterých si výzkumník může povšimnout. Jde především o náladu informantky a chuť k rozhovoru na dané téma.

Terénní výzkum se podle Morrise Freilicha ve své podstatě příliš neliší od svádění žen. *„Úspěchu lze dosáhnout snáz, pokud dotyčný hovoří jejich jazykem a vášnivě se zcela oddává sledování svého cíle. Navázání vztahu nezbytně vyžaduje šarm a styl a také cílevědomé a efektivní nakládání s informacemi získanými od informátorů. Dosažení úspěchu především vyžaduje značnou investici času a energie“* (Freilich 1978: 31 in Soukup 2017: 9). Při online rozhovoru je nejdůležitější respekt a důvěra především, jak ze strany výzkumníka, tak ze strany informantek. Matky na rodičovské dovolené, jež jsou zároveň členkami skupin na Facebooku a staly se předmětem mého zkoumání, rozhovor berou něco jako sdělení a pomoc nastávajícím matkám ve zcela novém světě žen. Některé z informantek byly ochotny diskutovat o velmi intimních věcech, jako jsou například potíže s otěhotněním kolem 30 roku matky, umělem oplodnění a následný průběh porodu, jeho následky a co se děje s tělem ženy pár hodin po porodu. Z tohoto důvodu je během rozhovoru velmi důležitá ohleduplnost na jejich soukromí a požadavky. Díky informantce, kterou znám osobně a která je také účastnicí mého výzkumu, jsem měla ulehčený vstup do terénu ve virtuálním světě. Jelikož tato žena je sama

členkou mnoha skupin na Facebooku a s její pomocí jsem se tak do skupiny vždy dostala bez jakéhokoliv podezření a zdlouhavého vysvětlování proč chci být také dočasnou členkou skupiny, když sama děti nemám, ani žádné v blízké době neplánuji, tím pádem momentálně nemám s rodičovskou dovolenou nic společného. Pomohla mi s uvedením do skupiny a s představením a zbytek už byl pouze na mně.

3.5 Informantky

Mými informantkami jsou členky skupin, které budu v následující kapitole jmenovat. Skupiny se vyskytují na již výše uvedené sociální síti Facebook, kde se sdružují pouze matky na rodičovské (mateřské) dovolené a ženy, které se chtějí v nejbližší době matkou stát. Jednu z informantek znám osobně, ostatní pouze skrze skupiny, které jsem zkoumala a zabývala se jimi. Tyto informantky mi povolily používat skutečná křestní jména při jejich charakteristice a se vším byly seznámeny a souhlasily.

Michaela, 39 – Michaela je 39 let, má jedno dítě ve věku 3 let a bydlí v Pardubickém kraji. Díky metodě IVF se dočkala splnění životního snu a dostala se do skupin, jimiž je v současnosti stále členkou. Michaela mi jako jediná informantka poskytla rozhovor face to face, jelikož ji znám osobně.

Simona, 31 – informantka Simona má novorozené miminko a je jí 31 let. Bydlí v Jihočeském kraji a je úplně čerstvou maminkou. Před deseti lety se na první pohled zamilovala a po několika měsících se odstěhovala za svojí láskou 200 km daleko od domova. Po několika letech začala pomýšlet na založení rodiny a zjistila, že jejího partnera si jako otce svých dětí vlastně vůbec nedokáže představit. „*Nedokázala jsem si ani představit žít nadále životní styl mého partnera a jeho rodiny. Rozhodla jsem se tedy opustit zaměstnání, město i přátele a vrátit se do své domoviny*“. Osud jí v celku rychle do cesty připlať nového muže, se

kterým během následujících pár let dokázali prožít spoustu krásných chvil, postavit si rodinný dům a společně zabojevat o jeho vyplnění láskou.

Katarína, 33 – Kataríně je 33 let a má půlročního syna. Původem je Slovenka a v Čechách žije více než deset let. Již od dětství se potýkala s gynekologickými potížemi, které vedly k odstranění jejích vejcovodů. Tím bylo dáno, že nikdy nebude moci přirozeně otěhotnět. Absolvovala celkem dva cykly IVF v centru v místě jejího bydliště a bohužel oba pokusy byly neúspěšné. *„Při posledním, tedy třetím transferu se můj muž prořekl v práci kolegyni, které sdělil, že pro mě musí dojet do nemocnice, že budeme mít miminko. Paní, kterou jsem v té době vůbec neznala, mi na dálku moc držela palce a vzkázala, že když budu chtít, můžeme si někdy dát spolu kávu“.*

Ivana, 34 – *„Jmenuji se Ivana, je mi 34 let a zatím jsem bohužel bezdětná. Bydlím v Královéhradeckém kraji. Nyní prožívám velmi těžké období po neúspěšném IVF, o kterém jsem byla přesvědčená, že nám přinese ten vytoužený uzlíček“.* Takže teď, se současným manželem, miminko nijak neřeší, sama v sobě se Ivana na toto téma uzavřela. Bylo to pro ni a manžela velké zklamání, bolest a bezmoc.

Nyní jsem ve stručnosti představila mé informantky a jejich příběhy, díky kterým se dostaly do skupin a které byly předmětem mého výzkumu. V další kapitole se budu věnovat především tomu, proč zmíněné ženy do skupiny vstoupily, jakou měly motivaci a co jim skupina dala či vzala a nakonec postojům jejich partnerů vůči těmto skupinám na Facebooku.

4 SKUPINY NA FACEBOOKU

Na sociální síti zvané Facebook existuje nespočet skupin různého druhu, zaměření a názvů. Carter v jedné z kapitol píše, že tyto komunity umožňují snadný přístup k našim přátelům a známým a jiné zase mohou zlepšovat naše dovednosti, či nás přivést do kontaktu s osobami různých dovedností (Carter 2005: 79). Skupiny, nebo komunity si lidé vytváří sami na základě svých zájmů, či potřeb. Založení skupiny na Facebooku je velmi jednoduchá a rychlá záležitost, jelikož samotná sociální síť lidem poskytuje přímo návod v jednotlivých krocích, jak skupiny vytvořit a následně spustit a zpřístupnit ostatním lidem. Existují dva druhy skupin a to buď veřejné, neboli otevřené a dále pak soukromé, neboli uzavřené skupiny, které jsou jen pro zvané uživatele sociální sítě.

Ve své práci jsem se zaměřila celkem na dvě cílové skupiny, kdy první skupina nese název **IVF², IUI³ – zázraky se dějí** a skupina druhá **Zázračné maminky sobě – IVF, IUI**. S vyhledáním první skupiny, bych bez pomoci jedné z mých výše zmíněných informantek měla problém, jelikož, když jsem poprvé zadala název této skupiny do vyhledavače na Facebooku, našlo mi to pouze skupiny příbuzné, nikoliv tuhle konkrétní. Funguje pouze na základě doporučení členů skupiny, kteří mohou oslovovat a přidávat další nové členy. Díky členství mé informantky a dobrých vztahů ve skupině, mě skupina umožnila přístup.

Po oslovení konkrétní skupiny s názvem **IVF, IUI - zázraky se dějí**, která byla založena dne 14. června 2016, jsem musela nejdříve projít jakýmsi vstupním řádem, který musí každá členka po přijetí striktně dodržovat. Skupina je uzavřená veřejnosti, to znamená, že nová členka musí nejdříve poslat žádost o přijetí do skupiny, poté ji kontaktuje správkyň skupiny a do messengeru (chat) ji zašle podmínky pro přijetí, které musí nová členka dodržet a splnit

² IVF – oplodnění ve zkumavce (mimotělní oplodnění)

³ IUI – nitroděložní iseminace

pokud má být přijata. Pokud tomu tak není, je bez jakéhokoliv následného vysvětlení ze skupiny vyřazena, nebo její žádost o přijetí do skupiny správkyně zamítne.

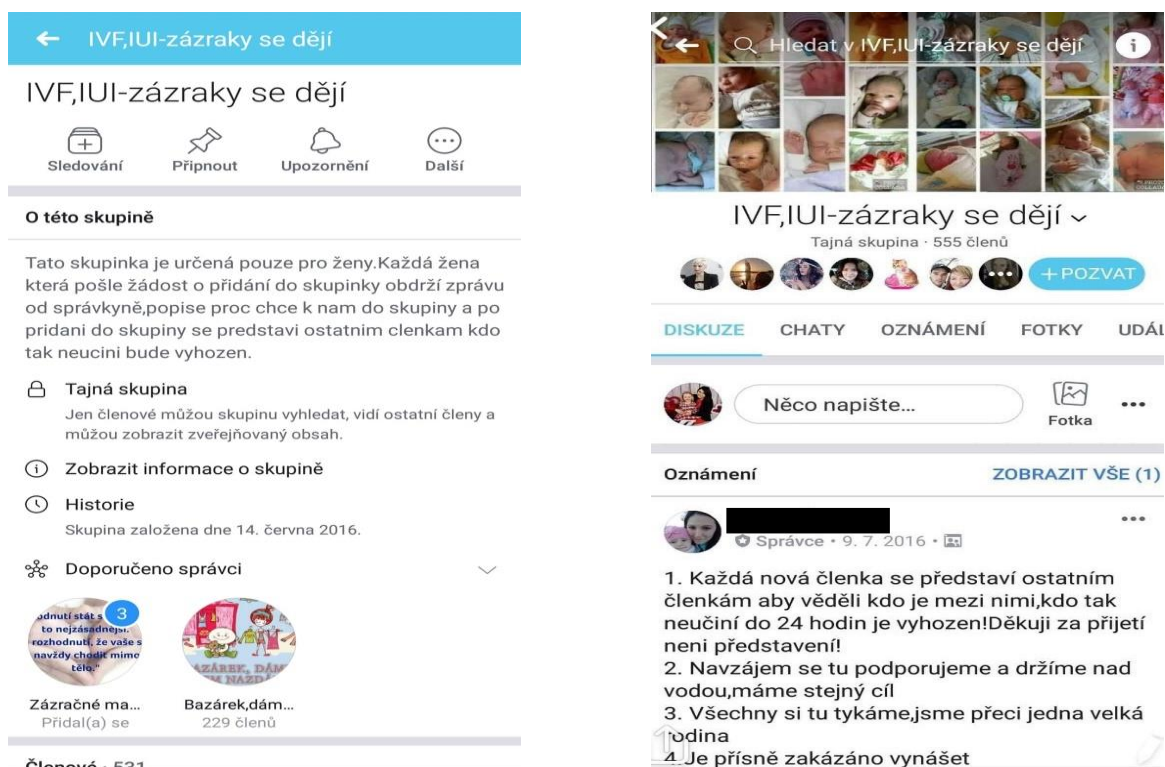
Tento vstupní proces obsahuje celkem čtyři body:

- 1) Každá nová členka se představí ostatním členkám, aby věděli kdo je mezi nimi, kdo tak neučiní do 24 hodin je vyhozen! „*Děkuji za přijetí*“ není představení!
- 2) Navzájem se tu podporujeme a držíme se nad vodou, máme stejný cíl.
- 3) Všechny si tu tykáme, jsme přeci jedna velká rodina.
- 4) Je přísně zakázáno vynášet jakékoliv informace mimo tuto skupinu!

Další skupina **Zázračné maminky sobě – IVF, IUI** má podmínky pro přijetí nové členky mnohem mírnější. Skupina je také uzavřená, avšak skupinu i jejího správce může vyhledat kdokoli, ale pouze její členky vidí veškeré příspěvky a také ostatní členky této skupiny. Tudiž já jsem stránku našla, ale viděla jsem na začátku pouze název, nic víc. V informacích a podmínkách této skupiny jsem našla jen to, že skupina je pouze pro členky. Po odeslání žádosti o přijetí do skupiny mi přišla uvítací zpráva od správkyně skupiny a následný dotaz proč se chci stát členkou, na který jsem musela odpovědět. Tato skupina byla založena dne 1. 1. 2017.

Následující obrázky zobrazují vstup do jedné ze skupin, ve kterých probíhal můj výzkum. První obrázek ukazuje pohled na skupinu, při jejím vyhledání na sociální síti Facebook člověkem, přesněji spíše ženou, která zatím není členkou skupiny. Zobrazí se jí právě tato stránka, kde vidí pouze název skupiny, její stručný popis, historii založení skupiny a momentální počet členek ve skupině. Po zaslání žádosti o přijetí do skupiny a následném přijetí, vidí nová členka opět aktuální počet členek, už ale konkrétních včetně jejich jmen a osobních profilů, dále pak podrobné kroky pro přijímání nových členek, které jsou sdíleny správkyní sku-

piny. V momentě, kdy se stane žena členkou skupiny, může ve skupině sdílet a psát nové příspěvky, videa či fotografie.

Obrázek 1 – Skupina. Rozdílný pohled na skupinu uzavřenou (vlevo), pokud jsem členem (vpravo), (zdroj: Facebook).

Printscreeny jsou pořízeny s plným souhlasem a vědomím správkyň skupiny.

4.1 Proč informantky vstoupily do skupiny

Velmi mě zajímalo, proč informantky vstoupily do skupiny a jaký byl vůbec prvotní impuls k tomu, aby skupiny tohoto charakteru na sociální síti Facebook vyhledaly. Každá z mých informantek má velmi odlišné důvody pro vstoupení do skupiny, přesto jsou však tyto ženy společně propojeny stejným problémem a navzájem se podporují. Michaela po tom, co představila sama sebe, začala vyprávět svůj životní příběh, který ji přivedl až ke skupině, ve které je nyní členkou. „Vdávala jsem se po několikaletém vztahu, brala si svého nejlepšího

přítele a stěhovali jsme se do vysněného domečku. Vše se zdálo být naprosto perfektní. Oběma se nám dařilo v práci a těšili jsme se, že místnost pro hosty se brzy změní na dětský pokojíček. Po pěti letech snažení, dovolených, které jsme cíleně plánovali dle mé ovulace a pochopili jsme, že je čas navštívit odborníka“. Řekla mi informantka hned na úvod s úsměvem na tváři. Poté následovaly dva roky několikerých pokusů inseminací i IVF. Vše s nejistým výsledkem. „Nesmíš se na to upínat. Nemysli na to a přijde to samo“, tak tohle byly věty, které Michaela nechtěla od nikoho slyšet. Tudy cesta nepovede. Postupem času začala na internetu vyhledávat další možnosti, až její manžel přišel s návrhem, že zkusí to nejlepší dle recenzí lidí na internetu, a to centrum asistované reprodukce Pronatal v Praze. O tomto sanatoriu informantka již dříve slyšela hlavně v televizi a obávala se finančního zatížení její rodiny. Po první konzultanti schůzce se cítila jako v jiném světě. Schůzka proběhla v krásném prostředí bývalých lázní v parku, kdy si čekání mohli zpříjemnit v krásné kavárně a především měla pocit, že lékaři jsou tam jen a jen pro ni a mají jediný cíl – dopřát jí vytoužené miminko. Celé jednání proběhlo naprosto otevřeně, žádné plané sliby a předpoklady. Jasně kroky, fakta a konkrétní cenový rozpočet. Po roční náročné léčbě, která měla vliv na její tělo po fyzické i psychické stránce byla konečně připravena na další odběr vajíček. Odběr se zdařil, oplodnění vajíček se také zdařilo a vznikla dvě embrya. Bohužel tělo přehnaně zareagovalo na stimulační léčbu a spustilo ovariální hyperstimulační syndrom, a proto nebylo možné provést transfer embrya. Obě embrya tedy putovala na zmražení. „Ležela jsem doma, břicho velké jako v sedmém měsíci těhotenství a přemýšlela co dál. V tu chvíli jsem na Facebooku narazila na skupinku holek s názvem IVF,IUI – ZÁZRAKY SE DĚJÍ, které řeší stejné či podobné trable a požádala o přijetí“. Přestože Michaela se na cokoliv mohla zeptat zdravotnického personálu sanatoria, podle jejích slov měla neskutečnou radost, že svoje pocity mohla rázem sdílet s někým, kdo prožívá to samé. „Přeci jenom, lékař – muž, těžko pochopí jak přesně co bolí a jak mi je špatně“. To bylo hlavní příčinou přihlášení do skupiny.

Informantka Simona, měla zcela jiné důvody, než Michaela, i přesto jsou členkami stejných skupin. Jelikož se Simoně blížily třicáté narozeniny, tak vysadila antikoncepci a rok čekala. Se svým trápením se svěřila kamarádce, o které věděla, že na svoji holčičku čekala dlouhých 10 let. „*Doporučila jí na nic nečekat a hned začít jednat. Přihlásila mě do skupiny na Facebooku a mě moc překvapilo, jak je chráněno soukromí. Obdržela jsem soukromou zprávu od správkyně, která mě velmi mile požádala o stručný popis mého příběhu a sdělení důvodu proč chci být členkou právě této skupinky*“. Díky skupině Simona zjistila, že její trápení vůbec nedosahuje bolesti některých jiných žen a párů, které poznala ve skupině s názvem **Zázračné maminky sobě – IVF, IUI** a získala tak obecné povědomí jak vlastně začít jednat. Díky tomu, že skupina působí celorepublikově, získala reference na centra v kraji, ve kterém žije, doporučení na konkrétní lékaře a už se stačilo jen objednat. Moje informantka dle jejích slov je velmi vděčná, že má vedle sebe muže, který jí ve všem podpořil a vše podstoupil s ní. Až po první konzultaci získala pocit, že je opravdu členkou jmenované skupiny, protože i ona mohla poskytnout své dojmy a ne jen do skupiny nakukovat. Štěstí se na ni usmálo a ihned po prvním IUI (nitroděložní inseminace) zjistila, že je těhotná.

Katarína, je nyní bývalou členkou výše zmíněných skupin. Její úplně první IVF nedopadlo vůbec dobře a přemýšlela o vzkazu kolegyně jejího manžela, o té kávě, která je uvedena v charakteristice informantky. Kávu nakonec vyměnili za procházku v lese ve čtyřech i s manželi a moc hezky si všichni popovídali. Při té příležitosti se Katarína dozvěděla, že manželova kolegyně prochází obdobným procesem jako ona sama a staly se z nich kamarádky. Na základě jejího doporučení se na krátký čas přihlásila do skupiny na Facebooku, ale celé to na ni působilo jako slepičinec, který stále řeší to samé dokola, ale k ničemu to nevede. Vzhledem k tomu, že existuje jen několik základních cest umělého oplodnění a jen pár léků s přirozenou reakcí na ně, nebylo nic, co by se Katarína ve skupině dozvěděla nového. „*Těhotenství jsem*

prožívala v klidu a v pohodě, takže jsem se ze skupinky velmi brzy odhlásila a raději vše konzultovala s lékařem nebo mojí novou kamarádkou“.

Má poslední informantka Ivana je ve velmi složité situaci, kdy členkou v minulosti už byla, nyní skupinu opustila z osobních důvodů, ale v budoucnu by se opět ráda stala součástí skupiny. Vzhledem k tomu, že ve skupině, v níž byla členkou, se mezitím několika ženám těhotenství touto cestou podařilo a narodilo se několik dětí a tyto skutečnosti převládaly nad těmi problémy, tak ze skupiny odešla, protože v tuto chvíli nemá sílu v procesu dál pokračovat. Výhodu skupiny spatřuje v tom, že sdružuje ženy se stejnými problémy. *„Já jsem si tam našla svoje útočiště, protože o tomto tématu jsem nemohla mluvit s mamkou, která byla 4x těhotná a k tomu na několika přerušení těhotenství. Ani se sestrami, které otěhotněly lusknutím prstu. Ani s kamarádkami, které si myslí, že děti odkládám kvůli práci, kterou mám velmi dobře zaplacenou“.*

4.2 Co informantky motivuje ve skupině zůstat

Neoddělitelnou součástí a zároveň úkolem celé skupiny je také motivace všech členek. Vzájemná podpora a motivace jsou velmi důležité a individuální, protože každou z členek motivuje něco jiného. Nejčastěji jsem se u mých informantek setkala s tím, že je motivuje ve skupině především to, když se někomu něco podaří, či něčeho docílí dříve než informantky samotné, pokud mají stejný cíl. Například ve skupině **IVF, IUI – zázraky se dějí** je největší a nejčastější motivací pro ostatní členky, které ještě neotěhotněly, když se jedné z členek zadaří v umělém oplodnění a otěhotní.

Vždy se však najde výjimka, kterou v mém výzkumu představuje informantka Ivana, která naopak po úspěších ostatních skupinu opustila, jelikož to pro ni byl velký psychický nátlak. Před pár lety se mé informantce Ivaně nepovedlo první manželství, které zůstalo bezdětné. Její bývalý manžel má v tuto chvíli již tři syny. Ona sama má další již zmíněné tři sest-

ry a dvě z nich mají už děti, doslova lusknutím prstu. Třetí bude těhotná dle očekávání každou chvíli, protože je to novomanželka. „*Bude to pro mě velká psychická zátěž, protože nejmladší sestra je o 12 let mladší, než jsem já*“. Lékař Ivaně doporučil bojovat s její obezitou. Názory Ivany a lékaře na to jaký má obezita vliv na těhotenství se rozcházejí a informantka bohužel nemá vůbec pevnou vůli, i když značně silnou motivaci, kterou je právě těhotenství. V rozhovoru mi dále řekla, že nemá odvalu se znovu přihlásit do skupiny a zeptat se ostatních žen na jejich zkušenosti, třeba i s hubnutím a následným úspěchem. Nemá sílu zavolat doktorovi, protože ví, že jeho jedna z prvních otázek bude, zdali Ivana zhubla. Kvůli tomuto postoji jejího doktora k němu úplně ztratila důvěru, protože sama není naprosto přesvědčená, že obezita je tím viníkem. Tohle je věc, kterou však ve skupině nechce nikdy přiznat, bojí se útoku ostatních žen ve skupině, když sdělí, že nedůvěřuje svému lékaři. Takže v tuto chvíli je členkou skupin týkajících se bydlení, nakupování v zahraničí, oblečení pro „baculky“ a prozradila mi, že nově nahlíží do skupiny o nízkosacharidovém stravování.

Podle jejich slov motivace zjevně ještě není natolik silná, aby cokoli ve svém životě změnila a do skupiny se opět přihlásila. Takovým, dá se říci opakem Ivany, je má další informantka Michaela. Po vstoupení do skupiny si s ostatními členkami velmi rozuměla a brzy si navzájem získaly mezi sebou důvěru a byly jedna druhé obrovskou motivací, oporou a přínosem do života. Dnes je Michaela členkou skupiny již čtvrtým rokem, jelikož ji skupina dala mnoho užitečných informací o jejím problému a vždy ji velmi motivovala jít dál a nevzdávat to po prvním nezdařeném pokusu. S ženami ze skupiny zvládla jeden neúspěšný KET⁴ (kryoembryotransfer) a mohla s nimi o dva měsíce později sdílet radost, když po vložení jejího posledního embrya uviděla na těhotenském testu dvě čárky (//). „*Jsem stále aktivní členkou skupiny, přestože již žádné další umělé oplodnění neplánuji, ženy ve skupině mě nabíjí pozi-*

⁴ KET – zmražení embrya (kryoembryotransfer)

tivní energií“. Děti žen ve skupině jsou v různém věkovém rozmezí a na základě toho ženy vytvořily i druhou skupinu. V současné době jsou rozdělené na „snažilky“ – skupinu, kde se probírá především léčba, její druhy a možnosti, dále pak hlavně recenze na jednotlivá zdravotní centra pro umělé oplodnění a jejich postupy při léčbě. Druhá skupina je zaměřená na maminky po úspěšném IVF, nebo IUI a také maminky větších dětí a denně spolu probírají vše, co se týká jejich dětí. Řeší zde převážně zdravé stravování, obouvání, zajímavé akce v obchodech s dětskými věcmi, dále také pěkná místa na letní i zimní dovolenou či výlet a v neposlední řadě hlavně zdraví jejich dětí. Další skupiny, které od dob mateřské a rodičovské dovolené ráda navštěvuje, jsou skupiny tzv. „nakupovací“ (různé online nákupy v zahraničí, nebo bazary zaměřené na věci pro děti i pro maminky) a dále skupiny inspirační, týkající se vzdělávání dětí, zdravého stravování, obouvání, hraní, cestování a bydlení.

Paní Simona v rámci skupiny poznala i tzv. „hledačky duchů“ – to jsou ženy, které na těhotenském testu vidí druhou čárku, i když je opravdu velmi slabá, přesto že jí to ze začátku přišlo podivné, právě tato skupina ji dokázala nejvíce motivovat. S touto skupinou Simona následně prožila celé těhotenství a konzultovala s ostatními členkami kdejaké píchnutí nebo těhotenskou nevolnost. Na základě zkušeností právě z této skupiny si vybrala porodnici, kde před pár dny přivedla na svět malou holčičku. Moc ji také potěšilo, že v okamžiku, kdy byla na porodním sále, tak ve skupině probíhala diskuze na téma „*tak co, Símo, jsi ještě 2vl*“ a následně padaly dotazy, zdali někdo neví, jestli jsou obě v pořádku. „*Úplně cizí lidé měli starost a sdíleli s námi následně naši radost*“. V této skupině je stále aktivní členkou, dále nahlíží do skupiny týkající se jejího kočárku, několika skupin s inzercemi z okolí a další skupiny s dětským zbožím. Předpokládá, že podle toho jak bude její holčička růst a mít další potřeby, bude Simona objevovat další inspirace v dalších skupinách.

V současné chvíli je Katarína na mateřské dovolené a vyhledává skupiny aktivních matek, které ukazují například jak cvičit s dětmi, jak cvičit na procházkách s kočárkem. Dále je člen-

kou několika skupin s prodejní tematikou – bazary věcí pro děti, jako jsou hračky z různých materiálů zaměřené na vývoj dítěte, nebo oblečení a doplňky ke kočárku. Momentálně ji nejvíce inspirují a motivují skupiny o vaření a pořádání různých akcí a událostí ve městě, ve kterém žije, samozřejmě se zapojením malých dětí.

Každá z mých informantek má silnou, ale zároveň zcela odlišnou motivaci od ostatních díky skupině ve které je, nebo byla přihlášena. Velmi mě překvapilo, jak moc tento druh motivace je pro jejich těhotenství a následnou mateřskou, či rodičovskou dovolenou důležitý. Jedna z informantek se dokonce zmínila o tom, že ženy ve skupině, které nikdy neviděla osobně, ji dokáží motivovat více, než rodina a blízcí příbuzní, se kterými je v přímém kontaktu každý den.

4.3 Vzájemná podpora

Ve skupinách je velmi důležitá komunikace, tolerance a vzájemná podpora, která by v žádné skupině neměla nikdy chybět. Jde především o vzájemnou psychickou podporu mezi členkami skupiny. Členky dvou výše zmíněných skupin, ve kterých jsem se i já mohla na nějaký čas stát členkou, se nejčastěji podporují emocionálně. Takovouto podporu internetový portál novinky.cz nazývá vnímavou. „*Vnímavá podpora vyžaduje znalost toho, jak podporovat druhé a přijímat jejich perspektivu, vyžaduje také dobré zdroje (mentální, emocionální a hmotné), díky nimž lze poskytnout efektivní podporu a motivaci přijmout zodpovědnost za tuto podporu*“ (novinky.cz 2014).

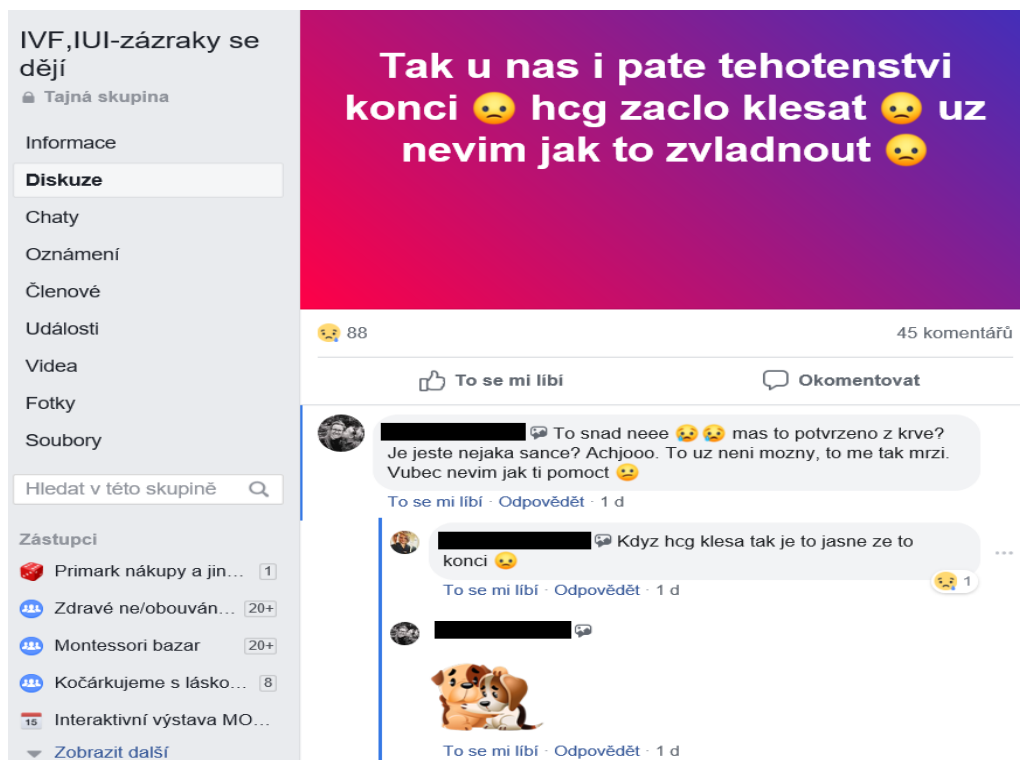
Byla jsem mile překvapena, jak moc se ženy vzájemně podporují a drží spolu, i přesto, že většina z nich se zná pouze díky členství v této skupině a nikdy se nesetkaly osobně. Tento projev podpory na dálku se v dnešní době a s vývojem technologie stává pomalu častějším, než podpora přímá od člověka, kterého známe osobně. Tuto skutečnost mi potvrdily samy informantky, protože podporu ve skupině od ostatních žen přijmou spíše, než podporu od

partnera, nebo blízké kamarádky. Všechny ve skupině totiž spojuje ten samý problém a právě díky tomu mají pocit, že jedna druhé dokáže porozumět a pomoci mnohem více, protože se dokážou vcítit jedna do druhé.

Pro bližší představu a ilustrování vzájemné podpory ve skupině jsem vybrala jeden z příspěvků, který se ve skupině objevil. Tento příspěvek zobrazuje především podporu a upřímný soucit ostatních žen ve skupině. Objevují se zde rady a tipy a zároveň i odborné prvky a termíny, jako je třeba HCG⁵. Samotný příspěvek podněcuje k diskusi, která je vyobrazena pod ním. Emotikoni v podobě smutných obličejů obsažení v příspěvku na první pohled indikují k tomu, že příspěvek a následná diskuze pod ním nebude příliš optimistická, avšak některé komentáře pod příspěvkem tento fakt vyvracejí. Ženy pod příspěvkem kladou dotazy mířené k autorce příspěvku a snaží se tak rozvinout další diskusi a získat více informací k tomu, aby autorce příspěvku mohly jakýmkoliv způsobem pomoci. Své pocity nevyjadřují pouze slovy, ale nejrůznějšími emotikony, nebo dokonce tzv. Giphy, což jsou v podstatě pohyblivé emotikoni představující nějakou emoci, nebo činnost. Tento druh emotikonů je v dnešní době velice využívaný, nejen ve skupinách a komentářích, ale celkově na sociálních sítích. Můžete ho vidět v následujícím obrázku číslo 2 v podobě dvou malých pejsků, kteří se objímají. Ve skutečnosti jsou pohyblivé a létají kolem nich červená srdce.

Následující printscreeny jsem vybrala z toho důvodu, že příspěvek na nich zobrazený, nám názorně ukazuje denní dění ve skupině a chování žen vůči sobě. Zejména je zde ukázána právě vzájemná podpora členek skupiny. Obrázky jsou řazeny postupně za sebou a navazují na sebe, přesně tak, jak tomu bylo ve skupině, kde tvoří jeden celek, jako jedna diskuze.

⁵ HCG – hormon v krvi (lidský choriový gonadotropin)

Obrázek 2 – příspěvek ve skupině IVF, IUI - zázraky se dějí (zdroj: Facebook).

Obrázek 3 – diskuze pod příspěvkem ve skupině (zdroj: Facebook).

Obrázek 4 – pokračování diskuze pod příspěvkem ve skupině (zdroj Facebook).

V příspěvku můžete vidět debatu dvou žen, které si vzájemně vyměňují názory a v určité části diskutují pouze mezi sebou na dané téma, které je celou dobu v souvislosti s příspěvkem rozebíráno. Častým jevem v této skupině je, že dvě, nebo tři ženy pod různými příspěvky vedou určitý čas debatu pouze spolu. Kolikrát se stává, že zcela odbočí od tématu. Taková vsuvka je pak většinou zakončena komentářem úplně jiné ženy opět k příspěvku a tématu autorky původního barevného příspěvku.

Žena1: Je mi to líto. Už se po několikáté opakuji, ale v tomto případě je na místě kombinace inj. Agolutinu a ultrogestanu.

Žena2: Ale ani agolutin poklesu hcg nezabrání 😊

Žena1: Záleží na příčině. U Marti na ni neumí přijít, stejně jako u mne. Takže Agolutin je jeden z možných zázraků 😊

Žena2: Pořád je to jen progesteron, může udržet krvácení to ano, ale hcg neovlivní 😊

Žena1: Ano, nejsilnější na trhu podporuje tvorbu žlutého tělíska a udržuje těhu v případě hrozícího potratu krvácením...4x měla Marta problém, že to odkrvácelo, nyní bylo asi slabší. Ale za pokus to stojí.

Žena2: To já samozřejmě vím, k čemu slouží ☺. Ale pokud to dobře chápu tak nekrvácí, klesá hcg v krvi.

Tato diskuze vznikla přímo pod příspěvkem výše zobrazeným. Jde zde o výměnu názorů pouze dvou žen mezi sebou, nikoliv s ostatními účastnicemi celé diskuze pod příspěvkem ve skupině. V tomto výňatku se objevují expertní termíny, jako agolutin (injekční roztok), ultrogestan (měkká tobolka obsahující progesteron), již zmíněné hcg a poslední progesteron (ženský pohlavní hormon), dále pak emotikony. Především jde o výměnu názorů a možná i zkušeností žen. Všechny expertní termíny, které ženy použily, se týkají podpory těhotenství a věcí přímo spojených s ním. Veškeré jejich poznatky se však stále drží tématu celého příspěvku a jsou mířeny přímo k autorce, které příspěvek ve skupině zveřejnila. Celá tato výměna názorů je zakončena jedním komentářem a zároveň odpovědí autorky původního barevného příspěvku. Zdá se, že autorka původního příspěvku má jakési „právo“ vstupovat do vzájemných výměn žen a ukončit je, nebo je přesměrovat zpět k tématu.

Autorka příspěvku: Ano teď poprvé nekrvácím...

4.4 Vznik přátelství

Fenoménem dnešní společnosti je přátelství „online“. Právě na sociálních sítích se lidé v současnosti seznamují spíše, než někde na veřejném prostranství. Komunikují spolu pomocí

různých chatů, messengerů a directů⁶, jež jsou součástí dnešních aplikací, jako jsou například Facebook, Instagram, nebo Twitter. Virtuální přátelství však může být kolikrát skutečnější a upřímnější, než přátelství reálné. Podle Cartera má přátelství ve virtuálních komunitách několik společných znaků, jako dobrovolné, neformální a osobní (Carter 2005: 155). To se dle mého názoru, téměř ztotožňuje s přátelstvím obecně. Má informantka Michaela se v rozhovoru zmínila, že s žádnou z ostatních členek, nikdy nenavázala osobní kontakt, ale i přesto jsou si velmi blízké. „S žádnou s holek jsem se nikdy osobně nepotkala, a přesto mám pocit, že jsme důvěrné přítelkyně.“ Všechny mé informantky našly ve skupině dle jejich slov opravdové přítelkyně, které jim dodávají jak motivaci, tak i podporu. Pouze Katarína dala přednost osobnímu kontaktu s jednou přítelkyní před radami několika cizích žen ve skupině, kterou na krátký čas navštívila. Katarína tomuto druhu přátelství údajně nedůvěřuje a nepovažuje ho za opravdové. Říká, že opravdové přátelství je založeno na vzájemných sympatiích, důvěře a na tom jak na ni člověk při prvním setkání zapůsobí a o tohle všechno přicházíme v momentě, kdy sedíme před obrazovkou a píšeme si s někým pro nás v podstatě cizím. Každá žena tuto skutečnost vnímá zcela jiným způsobem.

Ve skupinách vznikají především dočasná přátelství. Pokud členka skupinu opustí, často se stává, že opustí i své dosavadní přítelkyně, které ji skupina dala. Existují však výjimky, kdy ženy zůstávají přítelkyněmi i na dále po opuštění skupiny. Propojí se skrze své osobní profily na sociální síti a komunikují spolu již individuálně. Právě to je případ mých informanek, které se poznaly ve skupině. Michaela, Simona a Ivana jsou členkami, pouze Katarína už ne, ale i přesto spolu všechny komunikují a udržují přátelství na dálku díky svým osobním profilům na Facebooku.

⁶ Direct je součástí sociální sítě Instagram, kde si lidé vzájemně mohou posílat zprávy.

4.5 Partneři a jejich názory na aktivitu žen ve skupinách

Názory partnerů mých informantek se často rozcházejí a jsou velice odlišné. Každý z partnerů ví o aktivitě jejich ženy na sociálních sítích a skupinách, kterými jsou členkami. Někteří jsou velkou oporou své ženě i v této oblasti, jiní tuto aktivitu naopak odsuzují a nesouhlasí s ní. Podle informací, které mi poskytly informantky, jejich partneři sami navštěvují hned několik skupin na Facebooku, nejedná se však o skupiny s tak osobními informacemi, jako jsou ve skupinách mých informantek, ale spíše o skupiny s obecnou problematikou.

Michaely manžel Petr ji velmi podporuje v získávání nových informací ve skupině. Je tedy spíše optimistický vůči skupinám na Facebooku, avšak ne jednou se doma údajně zmínil, že mu vadí pouze to, že nejdříve Michaela všechno řeší a píše do skupiny, než aby s tím přišla za ním a řešila to nejdříve se svým manželem. Michaela mi tuto skutečnost potvrdila, že tomu tak opravdu je a to z jediného důvodu, že ostatní ženy řeší to samé a má tak pocit že ji lépe porozumí a dokáže poradit více než její manžel.

Simony manžel Petr je podle jejích slov nevyčísitelný a nenahraditelný poklad. Má v něm obrovskou oporu a podporu co se týče členství ve skupinách na Facebooku. Při jednom z našich online rozhovorů byl dokonce přítomen a sám mi řekl, že s tím, že je Simona členkou hned několika skupin, naprosto souhlasí. Pomáhají jí prý v tom, udržet se stále v pozitivní náladě a naopak dostat ze sebe veškeré negativní myšlenky tím, že konkrétní problém konzultuje s ostatními členkami ve skupině a předávají si vzájemně zkušenosti a rady. Je vůči Facebooku a skupinám založeným na této sociální síti hodně optimistický.

Manžel Kataríny, jehož jméno mi z důvodu manželova nesouhlasu nesdělila, skupiny tohoto druhu na Facebooku zcela odmítá a je vůči nim velmi pesimistický. Je to především z důvodu jeho nedůvěry k těmto skupinám. Tvrdí, že informace ve skupinách mohou být klamavé a nejsou nijak podložené, pouze slovem dané ženy. Tvrdí, že často může být profil „fejkový“ to znamená, že je celý smyšlený a osoba ukrytá za tímto profilem je ve skutečnosti

úplně někdo jiný, než za koho se ve skupině vydává. Katarínu však v účasti ve skupinách nijak neomezuje.

Ivana o manželovi moc hovořit nechtěla, má k tomu své osobní důvody, to je vše co mi k tomu řekla. Jediné co v rozhovoru zmínila na toto téma, bylo to, že její manžel s účastí ve skupinách na Facebooku absolutně nesouhlasí a odmítá takové skupiny. Nepřeje si, aby byla členkou jakékoliv skupiny na jmenované sociální síti a kolikrát jí to i zakazuje. Často ji i hlídá, aby do veřejných skupin podobného typu nenahlížela a neúčastnila se jakékoliv konverzace ve skupině. Ivana však doufá, že se jí podaří manžela přesvědčit o opaku, a podaří se jí vrátit se aspoň do jedné skupiny, již byla v minulosti členkou.

5 ZÁVĚR

V mé bakalářské práci jsem se zabývala tématem mateřské a rodičovské dovolené ve spojení se sociálními sítěmi Facebook a Instagram. Rozebírala jsem zde užití sociálních sítí matkami na mateřské či rodičovské dovolené a vliv těchto sítí na konkrétní období, kterým žena prochází. Dále jsem se pokusila vysvětlit markantní rozdíly mezi mateřskou dovolenou a rodičovskou dovolenou z hlediska časového, finančního i genderového.

V dnešní době jsou skoro všichni tzv. „online“, proto jsem pokračovala propojením tohoto tématu se sociálními sítěmi. Konkrétně jsem se zaměřila na sociální síť Facebook. Díky jedné z mých informantek jsem se dostala do dvou konkrétních skupin, které v práci zmiňuji. První skupina s názvem **IVF, IUI – zázraky se dějí** je zaměřena převážně na samotnou léčbu umělého oplodnění a ženy, které ji momentálně podstupují, nebo jsou čerstvě po léčbě, ať už úspěšné, nebo neúspěšné. V této skupině jsou i ženy, které se ještě matkou nestaly, ale usilují o to. Ve druhé skupině **Zázračné maminky sobě – IVF, IUI** naopak převažují ženy, které mají léčbu za sebou a většinou úspěšně, tudíž jsou matkami na rodičovské dovolené, což je patrné už z názvu skupiny, kdy je použito slovo „maminky“. Po vstupu do skupin jsem výzkum prováděla pomocí rozhovorů face to face a nebo online rozhovor skrze video hovor, který obsahuje messenger na Facebooku. Výzkumné otázky jsem volila tak, abych dostala co nejvíce potřebných informací pro můj výzkum a zároveň, aby, alespoň z části korespondovaly s otázkami v rozhovorech.

Jaký dopad má členství a komunikace ve skupinách na život informantek na rodičovské dovolené? Tuto výzkumnou otázku jsem volila záměrně, jelikož každá z mých informantek je skupinou v níž je členkou, nějak poznamenána. Všechny čtyři účastnice mého výzkumu se shodly na tom, že skupina na ně má velký vliv a dopad, jak po stránce komunikace, tak z hlediska příspěvků, které přidávají ostatní členky. Největší vliv na jejich život během mateřské a rodičovské dovolené má především komunikace ve skupině. Denně jsou ve skupině on-

line a píší si o rady, tipy a také sdělují své problémy ostatním. Právě toto má dopad na komunikaci v jejich osobním životě, kdy informantky o problému raději píší do skupiny v podstatě cizím ženám, než aby se s ním svěřily někomu, kdo je třeba právě vedle nich a popovídaly si o něm face to face. Tento vliv skupiny označily informantky za spíše negativní, protože tak ztrácí kontakt se svým blízkým okolím a uzavrou se pouze do skupiny. Členství a komunikace má však i světlé stránky, kdy si ženy navzájem radí a dávají tipy třeba právě na dobré a osvědčené kliniky, které se zabývají léčbou IVF a IUI. Takové rady jsou pro mé informantky nejpodstatnější, protože právě to byl hlavní důvod, proč se do skupiny přihlásily a poté se staly členkami.

Ve druhé výzkumné otázce, jsem se zabývala tím, *jakou roli hrají během rodičovské dovolené skupiny na sociální síti, ve kterých jsou informantky členkami?* Touto otázkou jsem zjišťovala, zda je pro ženy skupina nepostradatelná po dobu jejich mateřské a rodičovské dovolené, nebo si to dokáží představit i bez ní. Tři z mých informantek měly naprosto jasno. Dvě skupiny zmíněné ve čtvrté kapitole jsou pro ně nepostradatelné, protože nejspíše bez nich by teď nebyly matkami, takto to interpretovaly během rozhovorů. V těchto skupinách se dozvěděly více informací o svých možnostech a mohly tak dále jednat. Zdaleka ne tak skupiny samotné, jako jejich členky pro mé informantky hrají velkou roli v období mateřské dovolené. Získaly nové přítelkyně z velké dálky, i přesto že se nikdy neviděly osobně, jsou si velmi blízké a mají mezi sebou důvěrné pouto. Pouze jedna z účastnic výzkumu vypověděla, že členství ve skupině pro ni nemá žádnou zásadní roli během její mateřské dovolené. Skupiny bere pouze jako přísun informací, rad a tipů, nikoliv jako stránku, kde by se měla zpovídat se svými problémy s otěhotněním. Mnohem větší roli pro ni, na rozdíl od ostatních účastnic, hraje přímý kontakt s přítelkyní a rodinou.

Má poslední výzkumná otázka byla zaměřena na to, *jak jsou skupiny vnímány informantkami na rodičovské dovolené?* Odpovědi informantek na tuto otázku se překvapivě dost

lišily. Každá žena skupiny vnímá jinak, převážně však pozitivně. Celkově je členství ve skupině vnímáno jako výhoda a usnadnění spousty věcí týkajících se mateřské a rodičovské dovolené. V případě mých informantek je to konkrétně usnadnění a spíše psychická pomoc od ostatních žen během hledání vhodné léčby při umělém oplodnění. Pro dvě z mých informantek je celé toto prostředí na sociální síti vnímáno jako velký přínos do jejich života, nejen v období rodičovské dovolené. Poznały zde mnoho nových žen se stejnými problémy, ale vždy jiným příběhem, který se často stal pro mé informantky motivací a dodal jim sílu k dosažení jejich cíle v léčbě. Dále pak zde potkaly své nynější nové přítelkyně, a jak říkají dvě informantky, zároveň spřízněné duše. Skupiny tedy vnímají jako nutnou součást jejich mateřské a rodičovské dovolené a zároveň jako něco velice pozitivního. Třetí účastnice výzkumu vnímá skupiny kladně, avšak není s nimi až tak spjatá, jako předchozí dvě informantky. Znamenají pro ni hlavně jakýsi portál dobrých i špatných zpráv, jak uvedla v rozhovoru. Sama si z toho vždy vezme jen věci pro ni potřebné. Informace, rady a tipy ráda čte, ale s určitým odstupem, vždy informace ze skupiny ještě zkombinuje s informacemi z jiných zdrojů. Čtvrtá a tedy i poslední informantka je sice členkou skupin, ale vnímá je spíše negativně. Skupiny pro ni nejsou nijak velkým přínosem či oporou v jejím problému s léčbou umělého oplodnění. Soustředí se spíše na reálné rady od lékařů a odborníků, než na informace a rady žen, které jsou také členkami skupiny. Podle jejího názoru je často psychicky náročné být členkou takovéto skupiny, protože denně se ve skupině probírá mnoho věcí a ne vždy jsou veselé nebo upřímné.

Dá se tedy obecně říci, že skupiny, jichž jsou mé informantky součástí, mají na jejich život v období mateřské a rodičovské dovolené určitý sociální, informační ale i psychický vliv. Poznávají zde nové lidi, ale i další možnosti své léčby, o kterých doposud třeba nevěděly. Skupiny jsou vnímány převážně pozitivně a určitě se budou i nadále v budoucnu vyvíjet.

Téma mé bakalářské práce pro mě bylo něco doposud nepoznaného a zcela nového.

Velmi mě překvapilo, kolik žen v naší společnosti v dnešní době řeší problém s umělým oplodněním. Po všech rozhovorech a poznání mých informantek bych nikomu nepřála, aby danou situaci prožil na vlastní kůži. Dozvěděla jsem se mnoho nových informací, které možná sama v životě využiji. Psaní této práce pro mě bylo velmi poučné a zároveň i lehce zastrašující, při pomýšlení, že bych tento problém v budoucnu mohla řešit i já osobně.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:

Anthropictures 2015. *Kolik profilů na sociálních sítích máš, tolikrát jsi člověkem?* Antropologie na síti. Blog.respekt.cz. Dostupné z: <https://anthropictures.blog.respekt.cz/kolik-profilu-na-socialnich-sitich-mas-tolikrat-ysi-clovekem-antropologie-na-siti/> [17. 2. 2019]

Blažek, Z. 2015. *Vznik a historie Facebooku*. Expert. Dostupné z: <https://www.zdenekblazek.cz/vznik-a-historie-facebooku/> [16. 3. 2019]

Blumer, Jay G., E. Katz 1974. *The Uses of Mass Communication*. Newbury Park, CA: Sage.

Boellstorff, T., B. Nardi, C. Pearce, T. L. Taylor 2012. *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method*. Princeton University Press.

boyd, d. 2011. Social Network Sites as Networked Publics, in Z. Papacharissi (ed.), *A Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*, 39-58. London, New York: Routledge.

Carter, D. 2005. *Living in Virtual Communities: an Ethnography of Human Relationships in Cyberspace*. Information, Communication & Society 2: 148-167. London: Routledge.

Černá, M., M. Černý 2012. *Úvod do problematiky sociálních sítí*. RVP. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html/> [17. 2. 2019]

Česko. Zákon č. 8 ze dne 1. ledna 2016. Mateřská a rodičovská dovolená (zákoník práce) in Sbírnka zákonů České republiky. 2016, paragraf 195, odstavec 1-6. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/zakonik-prace/cast-8-hlava-1-dil-1-paragraf-195> [29. 1. 2019]

Dance, Frank E. X., Carl E. Larson 1976. *The Functions of Human Communications: A Theoretical Approach*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Dědiček, D. 2010. *Facebook: jednoduše*. Brno: Computer Press.

Ellison, N. B., C. Steinfield, and C. Lampe (eds.) 2007. *The Benefits of Facebook "friends:" Social Capital and College Students' use of Online Social Network Sites*. Michigan: State University.

Fridrich, T. 2011. *Sebeprezentace na Facebooku*. Brno: MUNI Fakulta sociálních studií. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/gndlm/Tomas_Fridrich_-_Sebeprezentace_na_Facebooku.pdf [29. 1. 2019]

Fryjaufová, E. 2007. *Mateřská a rodičovská dovolená v otázkách a odpovědích*. Praha: BizBooks.

Horst, Heather A., and D. Miller (eds.) 2012. *Digital Anthropology*. London, NY: Berg.

Chalupa, K. 2018. *Bezpečný internet, 5 díl: Sociální síť*. i60.cz Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/19105/bezpecny-internet-5-dil-socialni-site> [5. 3. 2019]

Jiráček, J., B. Köpplová 2009. *Masová média*. Praha: Portál.

Jiráček J., B. Köpplová 2003. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál.

Kitzinger, S. 1980. *Women as Mothers*. New York: Vintage Books.

Kopecný, K. 2007. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: HANEX.

Křížková, A., K. Pavlica 2004. *Management genderových vztahů – Postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management Press.

Linderová, I., P. Scholz, M. Munduch 2016. *Úvod do metodiky výzkumu*. Učební text, 1. vydání: 29. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20V%C5%A0PJ/%C3%9A%20vod%20do%20metodiky%20v%C3%BDzkumu%20-%20Linderov%C3%A1%2C%20Scholz%2C%20Munduch.pdf> [16. 3. 2019]

Mareš, P. 2002. *Co znamená mateřství*. Sedmá generace. Brno: Hnutí Duha. Dostupné z: <https://is.muni.cz/publication/407391/en?lang=en> [15. 1. 2019]

MediaGuru 2019. *Cílová skupina*. Mediální slovník. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/cilova-skupina/> [16. 3. 2019]

Možný, I. 2011. *Rodina a společnost*. Praha: SLON.

Novinky 2014. *Vztahy, kde se partneři vzájemně podporují, vydrží nejdéle*. Novinky.cz Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/346555-vztahy-kde-se-partneri-vzajemne-podporuji-vydrzi-nejdele.html> [10. 3. 2019]

Oakley, A. 2016. Disturbing Hegemonic Discourse. *Social Media + Society* 2:1-12. USA: Arizona State University.

Objevit 2013. *Sociální sítě a jejich vývoj – pohled do historie*. Objevit.cz Dostupné z: <https://www.objevit.cz/socialni-site-vyvoj-pohled-do-historie-t22280> [20. 1. 2019]

Pavlásek, M., J. Nosková 2013. *Když výzkum, tak kvalitativní*. Serpentinami bádání terénu. Brno: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

Pavliček, A. 2010. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica.

Poláková, E., L. Spálová, E. Höfflerová 2008. *Efektivní sociálně-mediální komunikace*. Ostrava: Ostravská univerzita.

Princlík, J. 2014. *Facebook a jeho stručná historie*. Proexperty.cz Dostupné z: <http://www.proexperty.cz/web-2-0/socialni-site/105-5-1-facebook-a-jeho-strucna-historie> [16. 3. 2019]

Tvrdá, Z. 2018. *Instagram-co to je a proč na něm být?* Blog. Dostupné z: <https://www.zuzanatvrda.cz/2018/02/23/instagram-co-to-je/> [16. 3. 2019]

Urban L., J. Dubský, K. Murdza 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada.